

Maatilan

TALOUSKESKUS VAALII ELÄMÄN KIRJOA

Maatilan rakennusten ja tilakeskusten ympärille on ajan kanssa usein muodostunut monipuolinen pihapiiri puineen, puukujanteineen ja kukkivine koriste- ja hyötykasveineen, joka ylläpitää luonnon monimuotoisuutta. Tällaisessa pihapiirissä viihtyvät niin hyönteiset, linnut kuin piennisäkkäätkin. Myös modernien tilakeskusten ympärillä voi olla hyviä alueita luonnon monimuotoisuudelle; tällaisia ovat esimerkiksi hiekkakentät ja joutomaat. Luonnon monimuotoisuutta voi lisätä modernissakin ympäristössä monilla yksinkertaisilla toimilla ja hallitulla hoitamattomuudella.

Vinkki!

Huolehdi kukinnan jatkuvuudesta varhaisesta keväästä syksyyn. Säystä vanhat hedelmäpuut ja marjapensaat, lisää varhain ja myöhään kukkivia hyviä mesikasveja pihapiiriin. Monet kevään sipulikukat, kuten krookukset ja lumikellot, ovat mainioita mesikasveja. Anna tilaa myös pajuille ja leskenlehdille!

VALOA JA VARJOA

Monimuotoisessa pihapiirissä on avoimia niitymäisiä alueita, sekä kuivia pihatantereita, pientareita ja hiekkakenttiä, jotka tarjoavat valoa, lämpöä ja kukkivia mesi- ja niittykasveja esimerkiksi perhosille ja pölyttäjille. Niiden vastapainoksi tarvitaan myös kosteutta ja varjoa. Varjoa tarjoava isoja puita sisältävä pihapiiri on kuumien ja kuivien kesien yleistyessä keidas, joka antaa suojaa ja kosteutta monille eläimille. Suuret puut ja puukujanteet tarjoavat suojaa, ravintoa ja pesäpaikkoja ja mahdollistavat monen lajin selviytymisen.

Vesiaiheet tai pihalammet tuovat vielä oman lisänsä eri eliölajien viihtyvyyteen. Esimerkiksi sammakot ja sudenkorennot löytävät vesiaiheet usein nopeasti.

PUOLIVILLI ON PARAS

Monimuotoisessa pihapiirissä on myös hoitamattomia alueita, tiheitä pensaikkoja, sekä risu- ja lehtikasvoja. Monet linnut ja esimerkiksi siili, pesivät mielellään suojaisissa pensaissa ja risukasoisissa. Hallittu hoitamattomuus on valttia. Tiukka kurinalaisuus ei kuulu monimuotoiseen pihaan.

Lahoava puuaineksi on arvokasta monille eliöille kuten hajottajille ja sienille ja toimii samalla, kuten suuri hyönteishotelli. Lahosta puusta voi koota jonkin huomaamattomaan paikkaan luonnonmukaisen hyönteishotellin esimerkiksi pöllejä pinoamalla tai jättämällä kaadettuja runkoja maahan. Leikkuujätteenä tulevasta oksista voi tehdä lahoavan risuidan. Lahoaa on hyvä "ruokkia" lisäämällä lahoavaa materiaalia vuosittain. Jalojen lehtipuiden rungot ovat erityisen arvokasta lahoppuuta.

Olki- tai heinäpaaleja voi jättää jonkin pihan perukoille sopiviin paikkoihin. Ne toimivat pesäpaikkana ja -materiaalina hyönteisille ja linnuille.

Muovia sisältävät suodatinkankaat ja vastaavat materiaalit eivät ole suositeltavia. Niistä irtoaa mikromuovia maaperään. Lisäksi ne estävät maaperän normaalin hajottamis- ja mikrobitoiminnan. Katemateriaaleina istutuksilla kannattaa suosia olkea, lehtiä tai (lehtipuu)haketta.

NIITYT JA NIITYTTÄMINEN

Luonnon monimuotoisuuden kannalta nurmikat ovat kuin aavikoita. Isoista nurmikentistä kannattaa pyrkiä pois ja perustaa tilalle niittyjä tai jättää alueita yksinkertaisesti enemmän hoitamatta. Nurmikoille voi jättää myös leikkaamattomia alueita kukkimaan. Leikkaamattomissa laikuissa kukkivat usein nopeasti hyvät mesikasvit, kuten valkoapila, siankärsämä ja maahumala.

Kuiviin ja kallioisiin kohtiin syntyy helposti paahteisia, ketomaisia alueita, kun ne jätetään hoidon ulkopuolelle. Kallioiset alueet olisi hyvä myös pitää avoimina ja luonnontilaisina. Koristepensaat ja puut eivät kuulu kallioille. Hoitamattomille alueille jää myös talventörröttäjiä, kuten siankärsämöä, jotka tarjoavat monille pikkulinnuille ravintoa talvella. Luonnonkasvit- ja rikkakasvit ovat usein tärkeitä monille hyönteislajille.

Niityn voi myös perustaa pihapiiriin nurmikon tilalle, käyttämällä kylvössä joko kostean- tai kuivan niityn lajeja. Kylvöissä kannattaa aina suosia kotimaisia niitysiemeniä ja luonnonlajeja. Hyönteiset ovat erikoistuneet nimenomaan luonnonlajeihin ja moni on suorastaan riippuvainen jostain luonnonlajista. Monet rikkaruohoina mielletyt kasvit, kuten nokkonen, ovat välttämättömiä joidenkin lajien toukille. Parhaaseen lopputulokseen pääsee poistamalla nurmikon ja perustamalla niityn kylvämällä hiekkaan tai hiekkansekaiseen multa.

Mikäli tilalta löytyy eläimiä, voi niiden antaa ”laiduntaa” myös piha-alueita osittain. Laiduntaminen köyhdyttää nopeasti rehevöityneitä kohtia ja kukkivat niitykasvit lisääntyvät nopeasti.

PESIÄ JA SUOJAA

Vanhoissa rakennuksissa ja rakennelmissa, kuten kivrakennelmissa ja riukuaidoissa, on pesäpaikkoja ja suojaa. Vanhojen rakennusten ja rakennelmien säilyttäminen ja maltillinen korjaaminen on arvokas teko, vaikka ne eivät enää toimisikaan tuotantotiloina tai asuinrakennuksina. Lepakot viihtyvät vanhojen rakennusten kattorakenteissa ja pääskyet löytävät pesämateriaalia ja pesäpaikkoja maatilojen rakennusten sisältä ja räystäiden alta. Vanhojen puurakennusten seinät ovat usein hyönteisille mieluisia pesä- ja talvehtimispaikkoja.

Pikkulinnuille on hyvä lisätä erilaisia pönttöjä pihapiiriin ja lähimetsiin. Uudempien rakennusten pintamateriaalit ovat usein ongelmallisia pesien rakentamisen kannalta. Esimerkiksi räystäspääsky ei pysty kiinnittämään pesäänsä liian sileään seinäpintaan. Niitä voi auttaa ripustamalla tekopesiä, joihin räystäspääsky mielellään pesii.

SUOMALAISET PERINNEKASVIT

Maatilojen pihapiireissä ovat vanhat kasvikanat usein säilyneet. Vanhat perinnekasvit ja -lajikkeet ovat sitkeitä, helppohoitoisia ja usein myös mesikasveina uusia lajikkeita parempia. Ulkomaisten taimien mukana saattaa levittää myös vieraslajeja sekä tauteja tai tuholaisia. Kannatta siis varmistua taimien alkuperästä ja suosia perinteisiä sekä suomalaisia taimia.

LÄHTEET ja LISÄTIETOA

Boswall, Marian 2022: Sustainable Garden – Projects, insights and advice for the eco-conscious gardener

Monimuotoinen puutarha 2022. Luonnonvarakeskuksen julkaisuja.

Rappe, Erja; Rätty, Ella; Stenman, Maija 2011:

Suomalaiset perinneperennat. Puutarhaliiton julkaisu nro 357.

Traci, Birge. 2021. Pölyttäjystävällinen maatila: Periaatteet pölyttäjystävällisempään maatalouteen. Helsingin yliopisto.

